

Antidiszkriminációs képzés a gyakorlatban

Bevezető

Az antidiszkriminációs képzésnek komoly hagyománya alakult ki a magyarországi civil szférában.¹ Ennek oka egyrészt az antidiszkriminációs képzésben résztvevő civil szervezetek attitűdje és programjaik, illetve hogy a képzési programokat több pályázati konstrukció is támogatja (több-kevesebb anyagi hozzájárulással), másrészt az a társadalmi keret, amelyben az antidiszkriminációs képzés létrejött.

Pécsett számos civil szervezet működik,² melyek közül több is foglalkozik emberi jogi, illetve antidiszkriminációs képzéssel.³ Jelen írás keretei nem engedik, hogy érdemben kitérjünk az összes Pécsett megvalósult antidiszkriminációs programra vagy kezdeményezésre, csupán egy szövetség munkájára térhetünk ki.

Az alábbiakban bemutatjuk a Pécsett tevékenykedő Menedék Civil Szövetség antidiszkriminációs programjait. Ennek kapcsán kitérünk arra, hogy milyen eredménynyel, metodológiával, ideológia háttérrel működik maga a szövetség és ennek kapcsán a programok, képzések. Bemutatjuk azokat a nézőpontokat és elveket, melyek mentén az antidiszkriminációs oktatási tevékenységeinket felépítjük, végül bemutatunk néhány konkrét programot, melyek jelenleg a szervezetek égisze alatt zajlanak.

Írásunk egy szervezeti pillanatkép, amely az aktuális helyzetet mutatja be. Bízunk abban, hogy a több évnnyi oktatói tapasztalat rövid összefoglalása, szervezeteink munkájának bemutatása olyan aspektusokkal gazdagíthatja az antidiszkriminációs képzéssel kapcsolatos vizsgálódási horizontokat, melyek felhasználhatók lesznek akár oktatósi, akár kutatási célokra is.

-
- 1 A teljesség igénye nélkül: Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet emberi jogi képzései (<http://ncsszi.hu/kepzes/akkreditalt-tovabbkepzesek/ifjusagi-kepzesek>); „No Hate Speech” gyűlöletbeszéd elleni kampány aktuális képzése (<http://nohatespeechmozgalom.hu/esemenyek/a-kozos-tobbszoros-multiplikatorkepzes/>); „Eastern Twister” Az emberség erejével Alapítvány nemzetközi emberi jogi képzése (http://emberseg.hu/?page_id=260); Antidiszkriminációs munka ifjúsági közösségekben I. és II. (<https://www.facebook.com/BaranyaMegyeiEH>).
 - 2 Hogy pontosan mennyi civil szervezet működik Pécsett valójában nehéz lokalizálni. A Helyi Civil weboldal 1504 találatot ad pécsi civil szervezetekre keresve (<http://www.helyicivil.hu/h/pecs-egyesulet-alapitvany/>), a [http://varoslako.pecs.hu/oldal/közel150szervezet/elrhetossegat/adja/meg_tovabb_a_2013-as_és_2014-es_Légy_Pécs_Jövője_önkormányzati_pályázaton_közel_50_civil_szervezet_pályázott._Feltehetően_1500_civil_szervezetet_képzeln_i_Pécs_városába_túlzó,_de_50_pedig_kevés._Az_mindenképp_elmondható,_hogy_több_száz_szervezet_működik,_nem_is_beszélve_az_informális_csoportokról.](http://varoslako.pecs.hu/oldal/kozel150szervezet/elrhetossegat/adja/meg_tovabb_a_2013-as_és_2014-es_Légy_Pécs_Jövője_önkormányzati_pályázaton_közel_50_civil_szervezet_pályázott._Feltehetően_1500_civil_szervezetet_képzeln_i_Pécs_városába_túlzó,_de_50_pedig_kevés._Az_mindenképp_elmondható,_hogy_több_száz_szervezet_működik,_nem_is_beszélve_az_informális_csoportokról.)
 - 3 Például: Nevelők Háza Egyesület – Baranya Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház; Speciál Pécs Klaszter; Kerek Világ Alapítvány; MásKépMás Alapítvány; stb.

A Menedék Civil Szövetség

A Menedék Civil Szövetség (Menedék) három pécsi civil szervezet összefogásából jött létre. Tagjai *Az emberség erejével CUM VIRTUTE HUMANITATIS Alapítvány*, az *Élménylelő Egyesület* és a *Zöld Fialok Egyesület (ZöFi)* pécsi csoportja.⁴ Mindhárom szervezet azonos területeket érintve (fenntarthatóság, kisebbségvédelem, emberi jogi érzékenység, antirasszizmus, ifjúsági programok), azonban más attitűddel dolgozik. Az emberség erejével Alapítvány tevékenységének fókuszában az emberi jogok védelme áll, a ZöFi elsősorban környezetvédelmi területen aktív, azonban minden megmozdulásukkal kitérnek más társadalmi problémákra is, míg az Élménylelő Egyesület élménypedagógiai módszerekre építve dolgozik halmozottan hátrányos helyzetű, elsősorban cigány származású gyerekekkel. A Szövetség tagjai közös irodát tartanak fenn és támogatják egymás munkáját (pl.: humánerőforrással, hirdetési csatornákkal, stb.).

A formális, nem-formális, informális tanulás szempontjai

Ahhoz, hogy a Menedék antidiszkriminációs képzési tevékenységét értelmezni lehessen, röviden ki kell térni azokra a szinterekre, melyeken maga a képzés zajlik. A formális/nem-formális/informális tanulás fogalmi keretében határozzuk meg tevékenységünket. Érdeemes megvizsgálni, hogy milyen módon értelmezhetjük a fentebb említett tanulási tevékenységeket, hogy tisztázható legyen az a metódus, ahogy a Menedék oktatási tevékenysége felépül:

- Formális tanulásszervezésnek nevezzük azt az oktatási színteret, ami szervezett formában, intézményesített keretek között jön létre; életkori és tudásszintbeli szempontból homogén csoportokkal, melyek egymásra épülve kapcsolódnak össze (az első osztályból a másodikba lépéssel, és így tovább); valamilyen egységes, intézményesített keretek között, deklarált módon ismeri el az elért eredményeket.
- Nem-formális tanulásszervezés a résztvevők szempontjából heterogén lehet (bár ez nem feltétel), legyen szó akár életkorról vagy iskolai végzettségről. Ezen a színtéren nem igény a résztvevők részéről az előzetes, explicit, a csoportban egységesnek feltételezett tudás az érintett témákkal kapcsolatban. A nem-formális oktatásszervezés olyan ismeretanyagra is építhet, amelyet nem jellemez konkrét tudásanyag, hanem intuíciókra, megérzésekre hagyatkozik. Ilyen nem-formális tanulási program lehet például egy emberi jogi képzés, amelynek során különböző életkorú, képzettségű, iskolázottságú személyek olyan tevékenységben vesznek részt, melynek a végkimenetelét önmaguk alakítják, ezáltal olyan attitűdökkel ismerkedhetnek meg, olyan megközelítésekkel találkozhatnak, amelyek segítségével érzékenyebben reagálhatnak a kirekesztettség vagy kirekesztés jelenségeire.
- Az informális tanulást nem jellemzi feltétlenül szervezethez, nehezen is működtethető intézményesített keretek között, azonban ez a legváltozatosabb tanulási

4 Internetes elérhetőségek: Menedék Civil Szövetség: menedekpecs.hu; Zöld Fialok Egyesület, Pécs: pecs.zofi.hu; Az emberség erejével Alapítvány: <https://www.facebook.com/pages/Embers%C3%A9g-Erej%C3%A9vel/209438606076?fref=ts>

mód. Változatos, hiszen az informális csoport által meghatározott dinamizmus működteti. Egy baráti beszélgetés (mint informális tanulási színtér) során számos olyan kérdés merülhet fel, melyek azonosak lehetnek a civil szféra fókuszpontjaival (a környezetvédelemtől kezdve a rasszizmuson át, egészen a tudatos fogyasztásig). Az Menedék szervezeteinek weboldalain és a közösségi portálokon létrejött profilokon rendszeresen érintünk a szervezeteink arculatához illeszkedő témákat, ezzel mintegy informális módon vonjuk be egy téma feldolgozásába a blogra kommentelőket és a Facebookon posztolókat (például a Screaming for Change programunk kapcsán intenzív Facebook kampányt folytatunk⁵).

Mindezek alapján a Menedék konkrét tevékenységei az alábbi módokon írhatóak le:

1. tevékenységünk színterei oktatási intézmények mellett képzési helyszínek, online felületek, illetve további aktivitásunk területei (direkt akciók vagy demonstrációk során);
2. a civil szervezeteket nem kötik azok az intézményi keretek és elvárások, amik például az iskolákat, így bátrabban nyúlhatunk módszerekhez, például bevonhatunk fiatalokat direkt akciók szervezésébe;
3. civil szervezetként könnyebben tudunk olyan témákhoz hozzájárulni, amelyek nem, vagy nem feltétlenül jelennek meg a hagyományos oktatási rendszerben, azonban a társadalmi diskurzusokban igen;
4. alternatív, a résztvevők bevonására és ösztönzésére alkalmas módszereket használunk (csoportmunka, élménypedagógiai módszerek, kooperatív munka);
5. célcsoportjaink közé tartoznak általános- és középiskolások is, így egy nem-formális programon akár homogén, akár heterogén összetételű célcsoportoknak is szervezhetünk programot.

A Menedék antidiszkriminációs képzési tevékenységiben komoly hangsúlyt kap a nem-formális és informális képzési színtér. Tapasztalatunk szerint a diszkriminatív vélemények, álláspontok, attitűdök elsősorban informális és nem-formális tanulási módokon jönnek létre, alakulnak ki a fiatalokban. A rasszista, homofób, kirekesztő vélemények a baráti társaságokban, esetleg a családi asztalnál fogalmazódnak meg. A civil szervezeti keret ezeken, vagy ezekhez hasonló tanulási módokon tud olyan tevékenységet szervezni, amely érdemben reagál korábban kialakult álláspontokra, illetve ezeken a tanulási módokon tud olyan eredményeket felmutatni, amelyek a társadalmi problémák iránti szenzitivitást eredményezhetik. Természetesen nem állítjuk azt, hogy a formális tanulási keretek között, illetve akár frontális módszerekkel nem lehetséges antidiszkriminációs programokat szervezni (hiszen magunk vezetünk ilyeneket), azonban azt állíthatjuk, hogy nehezebben megszervezhető eredményesen egy antidiszkriminációs vagy antirasszista képzési tevékenység formális/frontális keretekben. Továbbá a jelenlegi formális oktatás másik nagy hátránya, hogy számos pedagógus nincs felkészülve a tanórórakon felmerülő diszkriminatív reakciókra, illetve az azokra történő érdemi reagálásokra. A diszkriminatív keretek átalakításához, a diszkriminatív megnyilvánulásoknak a kezeléséhez szükségesek bizonyos attitűdök (demok-

5 <https://www.facebook.com/avaltozashangja>

ratikus beállítódás, emberi jogok tisztelete), illetve legalább érdeklődés szintjén lévő történelmi ismeretek (a cigányság mint népcsoport heterogenitásnak, vagy a zsidóság történetének ismerete) és jogi információk birtoklása (miért fontos a meleg élettársi kapcsolatának elismerése, vagy például mi az az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata). Továbbá olyan gyakorlati kompetenciák mozgósítása és fejlesztése szükséges, amelyek segítségével a diák reagálni tud a mindennapi gyakorlatban a diszkriminatív keretekre és megnyilvánulásokra.

A jelenlegi helyzetben, nem-formális keretben kínálkozik nagyobb esély arra, hogy egy emberi jogi civil szervezet szakértőt lehessen foglalkoztatni a diszkriminatív megnyilvánulások kezelésére. Lehetőséget teremtve arra, hogy a hagyományos oktatási módszerektől eltérő módokon vázoljanak kritikusnak mondható témákat.

Antidiszkriminációs oktatás = antirasszista oktatás?

Mivel a különböző társadalmi csoportokat ért diszkriminatív megnyilvánulások ugyanazokra a sémákra alapozódnak (azaz arra, hogy valamilyen cselekménytípusokkal, viselkedésmintákkal azonosítják a csoport minden tagját), illetve ugyanarra az induktív logikára épülnek (vagyis egyedi jellemvonásokból és cselekedetekből összeállítanak egy az adott komplexitásában nem létező személyiségprofil, majd erre a profilra indukálják a csoport minden tagjára vonatkoztatható jellemvonásokat),⁶ ezért a Menedéknek nincs kifejezetten antirasszista oktatási programja. Azonban minden antidiszkriminációval foglalkozó oktatási gyakorlatunk integrál magába antirasszista szegmenseket is, mivel az antidiszkriminációs oktatásnak esszenciája nem az aktuálisan kiszemelt csoportok elleni diszkrimináció, hanem magának a diszkrimináció hibás logikájának a kezelése. Mindezt azért tartjuk lényegesnek, mivel a tapasztalatunk szerint a diszkriminatív megnyilvánulások ritkán irányulnak csupán egy csoportra, azaz, akinek rasszista megnyilvánulásai vannak például a cigánysággal kapcsolatban, *valószínűsíthetően* rasszista vagy kirekesztő megnyilvánulásai lesznek más kritikus csoportokkal szemben is.

Az oktatási tevékenységünk során elsődleges célunk nem valamilyen társadalmi valóságról szóló igaz vagy hamis állítás megfogalmazása. Sokkal inkább erre a társadalmi valóságról alkotott egyedi véleményre való rákérdezés. Ezért magának az oktatási keretnek is ezt a folyamatot kell elősegítenie. Négy alapvető szempont jelenik meg tevékenységünkben:

1. Konstruktivizmus: a társadalmi történésekre való reagálások minden emberben más módon történnek meg, azért nem lehetséges csupán egyetlen, akár logikusnak tűnő magyarázatot adni bizonyos kérdésekre;
2. Részvétel: törekszünk arra, hogy az oktatási tevékenységünkbe bevont fiatalok közül mindenkinek lehetőséget adjunk álláspontjuk megfogalmazására, kifejtésére, ezt a lehetőséget pedig különféle módszerekkel biztosítjuk;
3. Kooperáció: célunk, hogy a kérdések megfogalmazása után a lehetséges válaszok

6 A diszkriminatív viselkedés kialakulásával számos tanulmány foglalkozik. Lásd például Tim Harford Az élet rejtett logikája című könyvének Az ésszerű rasszizmus veszélyei című fejezetet.

kat közösen, minden vélemény integrálásával legyenek képesek a bevont diákok megfogalmazni;

4. Bizalom: tevékenységeink alapfeltétele olyan légkör kialakítása, amelyben a résztvevők nyugodtan felvállalhatnak érzékeny véleményeket/témákat, vagy akár az érintettségüket.

A programok bemutatása

A továbbiakban bemutatott gyakorlatok, programok abban hasonlítanak egymásra, hogy nem mi fejlesztettük ki őket, hanem nemzetközi szinten kipróbált módszerek adaptálásáról van szó. Azonban azok megvalósítása egyedinek, a Menedékre jellemzőnek mondható. A következőkben vázolt három példa mindegyike különféle pedagógiai eszközöket használ. Közös bennük, hogy a Menedék trénerai saját tapasztalattal rendelkeznek a megvalósításukban, valamint, hogy alkalmazhatók a formális oktatási rendszer keretei között is.

Globális nevelés és Zöld Zóna játéktér

A ZöFi saját oktatási tevékenységét az úgynevezett globális nevelés oktatási paradigma szerint értelmezi, amely az alábbi tevékenységi köröket foglalja magába:

- Oktatás és képzés a fejlődésért / nemzetközi fejlesztési képzés, szolidaritásra nevelés
- Emberi jogi oktatás
- Fenntarthatóságért nevelés
- Békére nevelés
- Interkulturális tanulás / kultúrák, vallások közötti megértés
- Polgárrá nevelés
- Nemek közötti egyenlőség
- Népesedési és egészségre nevelés
- Médiaoktatás / reklámkritikus, környezettudatos vásárlóvá nevelés, fogyasztóvédelmi képzés
- Környezeti nevelés, környezettudatosságra nevelés / állatvédelem⁷

A globális nevelés⁸ célja, hogy a benne résztvevő személyeket különböző társadalmi problémák iránt *érzékeny* tegye, majd *ezután felkészítse és ösztönözze tevékenységek végrehajtására* is.

2008 óta valósítunk meg globális nevelési programokat Pécsen. Eleinte kilencven perces foglalkozásokat tartottunk középiskolákban, majd egyetemi kurzusokat (2010-

7 A tevékenységi körök leírása a *Delegates of Maastricht 2002: Maastricht Declaration, a Globális nevelés – oktatócsomag iskolai és iskolán kívüli neveléséhez* című kiadvány és a *Globális nevelés – ahogy mi csináljuk* című útmutató alapján készült.

8 Globális nevelésről bővebben: Galambos Attila: *Civilek az iskolában – a globális problémák feldolgozásának lehetőségei a közoktatásban*. In: *Civil Szemle*, 2010/3, 35-46. old.

ben és 2012-ben). 2012-ben csatlakoztunk a Légy Pécs Jövője,⁹ a Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata által kezdeményezett környezeti neveléssel kapcsolatos programhoz. 2010-ben Pécsre érkezett a Tükörben a Világ, komplex, interaktív kiállításunk, melynek része maga a kiállítás, továbbá egy oktatási segédanyag és a kettőhöz kapcsolódó tréningek.¹⁰

2013-ban egy pályázati együttműködéshez köthetően elkészíthettük a Zöld Zóna játéktérünket,¹¹ ami 14 látványos elemből álló egység. Ezek mindegyike külön témát mutat be. A játéktérrel nem célunk, hogy konkrét válaszokat adjunk társadalmi problémákra, sokkal inkább, hogy gondolkodásra ösztönözzük a résztvevő fiatalokat.

A játéktér részei:

1. *Ökológiai lábnyommérő*, melynek során felmérjük az egyéni fogyasztással kapcsolatos környezeti terhelést, és összevetjük más országok fogyasztásával;
2. *Utazás egy új világba játék*, amivel elképzeljük, hogy milyen szükségletek kellenek az életben maradáshoz, ha egy olyan új világba kellene költöznünk, amiről kevés információk van;
3. *Világfalu játék*, amiben a világ egy 100 fős falu, így megpróbáljuk végiggondolni, hogy hány fő lehet szegény, hányan tartoznak a különféle vallásokhoz, stb. A játék célja, hogy kicsit közelebb hozzuk az érdeklődőkhöz azokat az adatokat, melyek elfogadhatóbbá, érthetőbbé teszik a világunkat;
4. *A kakaó útja*, melyben bemutatjuk, hogy milyen emberi jogi, gazdasági, környezetvédelmi kérdéseket vet fel a kakaótermesztés;
5. *Az Óriástársas* egy izgalmas közösségi játék, melynek során környezetvédelmi és emberi jogi kérdésekre válaszolva lehet tovább jutni egyik mezőről a másikra;
6. *Környezetvédelmi és emberi jogi rulett*, melynek során rulettezve lehet információhoz hozzájutni emberi jogi és környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatban;
7. *Zöld gyóntatófülke*, ahol mindenki meggyónhatja a „bűneit” és penitenciákat kaphat, például: többet kerékpározom, rasszista barátaimmal beszélgetek a kirekesztésről, stb.
8. *Szelektív hulladékgyűjtő sziget*, aminek során felmérjük, kinek mennyi információja van a szelektív hulladékgyűjtésről;
9. *Tárgyak története játék*: honnan származnak a dolgaink és valóban szükségünk van-e rájuk;
10. További kisebb, szórakoztató játékok, például *körmalom*, *Ki Nevet a Végén*, újrahasznosított teke és kibobó.

2013-ban hat helyszínen jelent meg a játéktér, elsősorban falunapokon, így több ezer embert értünk el vele.

2014-ben a Fiatalok Lendületben Program¹² támogatja a Zöld Zóna projektet. Célunk, hogy pécsi középiskolákba elvigyük a teljes játéktérrel. Azonban az iskolákban

9 <http://www.okovaras-okoregio.hu/index.php/hu/letolt/category/3-lepj?download=15:lepj-legy-pecs-jovoje-pecs-varos-kornyezeti-nevelesi-szemleletformalo-oktatasi-koncepcioja> .

10 www.tukorbenavilag.hu

11 <http://pecs.zofi.hu/p/zold-zona.html>

12 <http://www.yia.hu/>

nem mi működtetjük azt, hanem bevontunk 35 pécsi középiskolást, akik saját és egymás iskoláiban mutatják be a játékokat. Ennek kapcsán két napos képzést tartottunk a diákoknak, ahol nem-formális személet által vezérelve olyan információkat sajátítottak el, ami rövid távon elegendő a játéktér működtetéséhez, hosszú távon pedig olyan kompetenciákat fejlesztett, ami fontos a tudatos állampolgári attitűdhez. Továbbá a bevonás során ösztönözzük a diákokat, hogy ők szervezzék meg az iskolai játékterek felépítését, kezdve a tárgyalásoktól az iskolák vezetőivel, a játéktér helyszínének kiválasztásán át, egészen a sajtóhírek megfogalmazásáig. Továbbá motiváljuk őket, találjanak ki maguk is játékokat, amelyeket megvalósítunk és a játéktérbe illesztünk. A programhoz négy gimnázium, egy szakiskola és két kollégium csatlakozott. A bevont diákok 20%-a hátrányos helyzetű fiatal. Így valósítjuk meg az integrált képzési szempontokat.

Élő könyvtár

A kétezres évek elején a SZIGET Fesztivál egyik leglátogatottabb nem-zenei programja egy különleges könyvtár volt, ahol a kölcsönözhető *kötetek* emberek voltak, akikkel szemben társadalmi előítéletek léteznek.¹³ A résztvevő *könyvek* lehetnek származásuk alapján (cigány, zsidó, stb.) vagy szexuális identitásuk miatt diszkrimináltak (LMBTQ¹⁴), fogyatékkal élők (látássérült, stb.), aktivisták (feminista, állatjogi aktivista, stb.), egészségi vagy életvezetési nehézségekkel küzdők és azon túljutottak (hajléktalan, józan alkoholisták, stb.).¹⁵ Ami nagyon fontos, hogy az élő könyvtár szervezésének kapcsán figyelembe kell venni az adott időkeretet és helyszínt, a célcsoportot. Egyértelműen más katalógusra van szükség egy zenei fesztiválon, mint a múzeumok éjszakáján.

Az élő könyvtárról sokat elárulnak a szlogenek – Nézz a borító mögé!; Találkozz az előítéleteiddel!; Nyitott könyvek – Nyitott olvasók –, amelyekkel az évek során a programot reklámozták. Mindegyik arra utalt, hogy az előítéletek csökkentéséhez szükség van az egyén kíváncsiságára, kezdeményező készségére és türelmére. Az élő könyvtár alapfeltételezése, hogy az előítéletek az információ hiányához vagy torzításához, és az ebből fakadó érzésekhez (félelem, megvetés, düh, stb.) kapcsolódnak, így a feloldásukhoz jó kiindulópont lehet, ha megteremtjük a lehetőséget valós információk megszerzéséhez. Tehát, ha valakinek előítéletei vannak a cigányokkal (leszbikusokkal, fogyatékosokkal élőkkel, stb.) kapcsolatban, akkor le kell ülnie beszélgetni egy cigánnyal, aki nem fedi a csoportról alkotott sztereotípiákat.

Az eddig leírtak alapján felmerülhet több kritikai észrevétel is az élő könyvtár kapcsán. Valóban elérhető-e ezzel a módszerrel az előítéletes emberek, illetve honnan tudjuk, hogy az adott beszélgetőpartner nem a sztereotípiákat fogja-e erősíteni? Az első kérdésre kitérve, egyrészt a nagyon előítéletes embereket valóban nem érhetjük el az élő könyvtárral. Ők általában fennakadnak, az elsődleges „védelmi” vonalon, a könyvtárosokon, akik segítenek szervezni a beszélgetést az élő könyv és a kölcsönző között. Azonban a program feltételezi, hogy nincs előítéletek nélküli ember (vagy nem tudatosultak ezek benne, nem foglalkozik velük). Így a program célba talál, bárki is a

13 Az élő könyvtár ötlete eredetileg Dániából származik, de az Európa Tanács támogatásával bontakozott ki igazán. Bővebben: <http://humanlibrary.org>

14 LMBTQ = Leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer

15 Iskolai élő könyvtár – Útmutató szervezők számára 7.-8.o. (munkaanyag)

kölcsönző. A másodig nehézség kapcsán pedig elmondható: vállaltan pozitív üzeneteket közvetítünk, vagyis előválogatjuk a köteteket, és olyan emberekkel dolgozunk együtt, akik nem a meglévő előítéletekre erősítenek rá. Fontos hangsúlyozni, hogy ezzel a metodológiával nem a reális viselkedéseket térítjük el. Ez a valóság az esélyteremtés aspektusából, hiszen nem állítjuk, hogy mindenki ilyen, hanem azt mondjuk, hogy az adott kötet/ember ilyen, pedig ő is az adott csoporthoz tartozik.

Az élő könyvtárban nagyon sok múlik a katalógus nagyságán és sokszínűségén, azaz, hogy milyen típusú könyvek közül lehet választani. Ennek a problémának a megoldására létezik egy egyszerű recept: civil szervezetek, intézmények bevonása a programba. Az élő könyvtár célja¹⁶ az is, hogy párbeszédet generáljon, és partneri kapcsolatokat hozzon létre a hasonló vízióval rendelkező, hasonló célokért küzdő szervezetek között. Így tud együttműködni a roma szervezet a hajléktalan ellátóval, a zsidó hitközséggel és az emberi jogi neveléssel foglalkozó alapítvánnyal.

A könyvtár fejlődésének egyik eredménye, hogy iskolai keretek között is lebonyolítható programot dolgoztunk ki. Az iskolai élő könyvtár 3 műhelyfoglalkozásból álló folyamat, amelyben a könyvtár egy előkészítő és egy értékelő alkalom közé van beágyazva. A beszélgetések ebben a formában rövidebbek (1 óra helyett 20 perc) és kiscsoportban (3-4 fő) zajlanak. Budapest után Nyíregyházán és Pécsen¹⁷ is kezdődtek iskolai élő könyvtár foglalkozások a 2013/2014-es tanévben.

„Színezők” antidiszkriminációs műhelyfoglalkozások

Az emberség erejével Alapítvány 2008-ban kezdett el műhelyfoglalkozásokat tartani a pécsi Kodály Zoltán Gimnázium és Szakközépiskolában, majd több pécsi oktatási intézményben. Az általunk használt módszer egy brüsszeli székhelyű szervezet, az European Peer Training Organisation (EPTO)¹⁸ kézikönyvén alapul. Az EPTO a gyakorlatokat a Anti-Defamation League (ADL) A WORLD OF DIFFERENCE Institute-tól¹⁹ vette át és bővítette tovább azokat, mivel eredetileg az antiszemitizmus mérséklésére szolgáló oktatási anyagok voltak. A bővítés azon a feltételezésen alapult, hogy tulajdonképpen bármilyen kirekesztő viselkedés ellen hasonló eszközökkel lehet fellépni: önismerettel, tapasztalati alapú tanúlással, valamint a társadalmi tudatosság és aktivitás ösztönzésével. Így az EPTO kézikönyve és pedagógiai programja az alábbi célt tűzi ki: „az egyén felelősségének hangsúlyozása az előítéletek és a diszkrimináció ellen, a tudatosság és megértés növelésén keresztül, olyan interaktív nevelési módszerek felhasználásával, amelyek mindenki számára tiszteletteljes környezetet hoznak létre”.²⁰

Fontos tudni az EPTO módszeréről, hogy fiatalok (14-25 éves korosztály) számára hozták létre kortárs oktatási programként, ezt azonban alapítványunk képzői nem tart-

16 R. Abargel, A. Rothmund, G. Titley, P. Wootsch: Nézz a borító mögé! Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára; Council of Europe Publishing, Budapest 2005.

17 Nyíregyházán a HUMAN-NET Alapítvány, Pécsen pedig Az emberség erejével Alapítvány és a Baranya Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház a program gazdája, együttműködve a Budapesti Európai Ifjúsági Központtal

18 www.epto.org

19 <http://www.adl.org/education-outreach/anti-bias-education/c/a-world-of-difference.html>

20 EPTO Manual for Peer Trainers 9.o. (nincs kereskedelmi forgalomban)

ják kizárólagos szabálynak, mivel jelentős mennyiségű személyes tapasztalatunk igazolja, hogy jóval idősebb célcsoporttal is működnek a gyakorlatok. Az EPTO különlegesége még, hogy nem felülről irányított szervezet, hanem egy nemzetközi hálózat, változó elnökséggel, és emellett évtizedes múlttal rendelkező minőségbiztosítási szabályokkal működik.²¹

A pedagógiai csomag gondolatmenete leegyszerűsíthető: fejlesszük az egyén önismeretét, használjuk eszközként a csoport sokszínűségét, biztosítsunk teret és időt minél több véleménycserének, bátorítsuk az aktivitást a csoportban és a mindennapi környezetben, mindezeket a nem-formális tanulás keretei között, a tapasztalati tanulás minél szélesebb körű alkalmazásával. Ez minden hosszabb-rövidebb műhely és tréning alapja, ez egészül ki a képzők képzése során pedagógiai részekkel (tanulási folyamat megtervezése, facilitátori szerepek, stb.).

Ha meg kellene fogalmaznunk, hogy mi a kulcstényező ebben a tréneri „filozófiában”, akkor azt mondhatjuk, hogy először is a gyakorlat/játék és a feldolgozás egyenrangúsága, vagyis egyiknek sincs értelme a másik nélkül, másodsor az érzelmekkel való foglalkozás, mert az előítéletes gondolkodásban érzelmi folyamatok vannak, értékeket társítunk a skatulyákhoz, ezek ellen pedig nem küzdhetünk logikus érveléssel.

Mire 2008 tavaszán alapítványunk bekapcsolódott a hálózatba,²² már majd egy tucatnyi aktív és kevésbé aktív EPTO kortársképző volt Magyarországon. A korábbi példák azt mutatták, hogy érdemes kialakítani egy képző csapatot, akik egy városban, közösen dolgoznak, mivel így sokkal könnyebb szervezni és megvalósítani érzékenyítő programokat. Ezért hoztuk létre egy két éves folyamat eredményeként a „Színezők” kortársképző stábot²³ és emberi jogi nevelési programot. Ennek eredménye egy 50 órás alapozó képzés, több érzékenyítő képzés ifjúsági, szociális és oktatási területen dolgozó szakembereknek, és több tucat műhelyfoglalkozás fiatalokkal.

Fontos leszögezni, hogy az emberi jogi nevelés területén is, csakúgy mint bárhol, szükséges a folyamatos szakmai fejlődés, a módszertani sokszínűség folyamatos bővítése, és erre rengeteg lehetőség is adott, akár nemzetközi képzésekre,²⁴ akár módszertani kiadványokra gondolunk. Az Európa Tanács²⁵ vagy az Amnesty International²⁶ pedagógiai eszközeit mi is beépítettük nevelési programunkba, így kialakítva egy olyan

21 1, Az EPTO kézikönyv nem kapható kereskedelmi forgalomban, csak az juthat hozzá, aki teljesítette az 50 órás alapozó képzést, és együttműködési megállapodást kötött velük. 2, Az 50 órás alapképzést csak az elnökség engedélyével lehet tartani, egyeztetve velük a képzési programot, valamint a tréner team összetételét. 3, Az alapképzés teljesítésével a résztvevő kortárs képző minősítést kap az EPTO-tól, a nemzetközi hálózat tagjává válik és alkalmazhatja képzőként a kézikönyv módszereit, vagyis műhelyeket és rövidebb képzéseket tarthat. 4, Az 50 órás alapképzés tréner teamjébe olyan kortársképzők pályázhatnak, akiknek van már gyakorlati tapasztalatuk az EPTO módszerekkel kapcsolatban, ezután pedig egy szenior tréner csapatában kell végigcsinálniuk egy teljes alapozó képzést. Ezután pályázhatnak szenior szerepre.

22 Eastern Twister: Training of trainers in the field of tolerance in East Europe

23 A legnagyobb létszám idején egy szenior tréner és hét kortársképző alkotta a csapatot.

24 <http://yia.hu/oldal.php?szam=6> vagy <https://www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar/>

25 <http://eycb.coe.int/compass/>

26 http://www.hrea.org/index.php?base_id=104&language_id=1&erc_doc_id=511&category_id=6&category_type=3&group=

tudásbázis, amely lehetőséget ad arra, hogy különböző háttérű, nagyságú és életkorú csoportokkal is eredményesen tudjunk dolgozni.

Zárszó

Reményeink szerint a fentebb leírtak érzékletesen bemutatnak egy szeletet abból, ami Pécssett az antidiszkriminációs oktatás területén zajlik. Írásunk célja, hogy bemutassuk egy apró részét a pécsi antidiszkriminációs képzési folyamatoknak, továbbá hogy érzékeltesük, hányféle nézőpontból, hányféle megközelítéssel lehet fiatalokkal együtt dolgozni, támogatni személyes fejlődésüket és ezen keresztül formálni a tágabb rendszereket, a lakókörnyezetet, vagy akár a társadalmat. Olyan módszereket hoztunk példának, amelyek Pécssett elérhetőek. Sajnos nem tudtunk kitérni minden projektünkre. Nem került érdemben szóba a Screaming for Change kampány, ami a Norvég Civil Alap által támogatott gyűlöletbeszéd és kirekesztés elleni projekt, ahogy nem tudtunk kitérni az Élmény Kommandó projektekre sem,²⁷ amely „azzal a céllal jött létre, hogy szegény, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetben lévő gyerekekhez szállítsunk el minél több közösségi programot, játékot, élményt”.

27 <https://www.facebook.com/ElmenyKommando>

Attila Galambos – András Nyirati

Antidiscrimination Training in Practice

Translated by the authors

Introduction

The antidiscrimination training has traditions running deep in the Hungarian civil society.¹ The reason for this on one hand is the attitude of participating organizations and their programs; that the trainings are supported by several grant schemes (with more or less financial support), and on the other hand that social framework, in which the antidiscrimination training was established.

There are several NGOs working in Pécs,² many of them dealing with human rights and antidiscrimination trainings.³ The limits of this paper does not let us to address all of the antidiscrimination programs that was realized in Pécs so one particular associations work will be described in detail.

Below, the antidiscrimination programs of the Pécs based Menedék Civil Szövetség („Shelter” Civil Association) will be introduced. In relation to this, it will be discussed, that with what kind of methods, results, and ideological background does the association and their programs and trainings work. The perspectives and principles by which we construct our educational activity will be described, finally we would like to introduce some of the particular programs that are currently taking place under the auspices of our organization.

This paper would like to present a „snapshot” that captures the current state of organizations in the field. We trust that this brief summary of educational experience, the introduction of our organizations’ work can enrich the field on antidiscrimination training with aspects that can help both educational and research purposes.

-
- 1 Without being exhaustive: human right trainings of the National Family – and Socialpolitics Insititute (<http://ncsszi.hu/kepzes/akkreditalt-tovabbkepzesek/ifjusagi-kepzesek>); „No Hate Speech” training of the campaign against hate speech (<http://nohatespeechmozgalom.hu/esemenyek/a-kozos-tobbszoros-multiplikatorkepzes/>); „Eastern Twister” Az emberség erejével Alapítvány nemzetközi emberi jogi képzése (http://emberseg.hu/?page_id=260); Anti-discrimination work in youth communities I. and II. (<https://www.facebook.com/Baranya-MegyeiEH>).
 - 2 It is hard to define the exact number of NGOs working in Pécs. According to the website Helyi Civil (Local Citizen) there are 1504 hits to the expression. (<http://www.helyicivil.hu/h/pecs-egyesulet-alapitvany>), the <http://varoslako.pecs.hu/oldal> website has almost 150 organizations’ contact, moreover on the 2013 and 2014 „Be the Future of Pécs” municipal tender there were 50 NGO applicants. It can be assumed that there is at least hundreds of NGOs and informal groups working in Pécs.
 - 3 For example: Nevelők Háza Egyesület – Baranya Megyei Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház; Speciál Pécs Klaszter; Kerek Világ Alapítvány; MásKépMÁS Alapítvány; etc..

The „Menedék Civil Szövetség” (Shelter Civil Alliance)

The Menedék Civil Szövetség (Menedék) was created by the association of three NGOs. The members are the *Emberség erejével CUM VIRTUTE HUMANITATIS Alapítvány* (*Virtue of Humanity – CUM VIRTUTE HUMANITATIS Foundation*), the *Élménylelő Egyesület* (*Experiencefinder*) and the *Zöld Fiatalok Egyesület* (*ZöFi; Green Youth Association*) groups of Pécs.⁴ All of the three organizations work by the same principles (sustainability, minority welfare, sensitivity for human rights, antiracism, youth programs) but with different attitudes. The focus of the Humanity’s virtue foundation’s activity is the protection of human rights, the ZöFi (Green Youth) is primarily concerned with environmental issues, but all of their activity touches on other social problems, while the Élménylelő Egyesület uses the method of experiential education to work with disadvantaged, primarily roma children. The members of the Alliance share an office and support each other (e.g. with human resources, advertisement channels, etc.).

The viewpoints of formal, non-formal, and informal learning

To interpret the antidiscrimination activity of Menedék, first we have to briefly describe the scenes where the trainings actually take place. We define our activity within the framework of formal/non-formal/informal learning. It is worth considering how one can interpret the learning processes mentioned above, to clarify the method of Menedék’s educational program:

- The formal organization of learning is every educational scene where learning takes place in an organized, institutional framework; with homogenous age groups and equal level of knowledge; which are interconnected (going from first grade to second); the results are recognized in a unified, institutionally declared way.
- The non-formal organization of learning can be heterogeneous with regard to participants’ age or qualification (though it is not a criterion). On this level it is not required that participants have an equal, explicit prior knowledge of the issues. The non-formal organization of learning can build on subjective knowledge or experience, that is not defined by some objective body of knowledge, but leaves more space for intuition. An example for this kind of non-formal education can be a training on human rights during which participants of different age, qualifications take part and the outcome highly depends on their own efforts that helps them develop new attitudes and perspectives, which in turn makes them more sensitive to exclusion.
- Informal learning is not necessarily defined by high levels of organization, in fact it hardly works in institutional settings, yet this type of learning can be the most diverse. It is diverse because its functioning is defined by an informal group. During a friendly conversation (as an informal learning scene) several issues may emerge

4 Internet contacts: Menedék Civil Szövetség: menedekpecs.hu; Zöld Fiatalok Egyesület, Pécs: pecs.zofi.hu; Az emberség erejével Alapítvány: <https://www.facebook.com/pages/Embers%C3%A9g-Erej%C3%A9vel/209438606076?fref=ts>

that are similar to the non-governmental, civil spheres focus topics (from environmental issues to racism and conscious consumption). On the websites related to Menedék and its organizations and our profiles on social media pages we regularly touch on topics relevant to our cause, in this way involving our readers and commenters informally (for example we have an intense facebook campaign in relation to our Screaming for Change project).⁵

Based on the above, the activities of Menedék can be described as follows :

1. the scenes of our activity are training facilities beside educational institutions, online surfaces and other scenes of activity (during direct actions and demonstrations);
2. NGOs are not bound by the same institutional framework and requirements as schools, so we can experiment with different methods more freely, like involving the young in organizing direct actions;
3. As NGOs we can address issues more easily that are not necessarily part of the traditional education but are prevalent in social discourse;
4. We apply alternative methods, capable of involving and motivating participants (group work, methods of experiential pedagogy, cooperative work);
5. Our target-groups include primary and high school students, so in a non-formal program we can have either homogenous or heterogeneous groups.

Non-formal and informal training scenes are heavily emphasized in Menedék's antidiscrimination training activity. According to our experiences, discriminative opinions, standpoints, attitudes are primarily developed in non-formal and informal ways of learning. The racist, homophobic, discriminating opinions are formed among friends or at the family table. The non-governmental organizational framework can organize activities with similar learning styles that can meaningfully respond to prior opinions and viewpoints and can result in sensitiveness to social problems. We do not claim that in formal framework, or even with frontal methods there can not be antidiscrimination education (in fact we do that too), but we do claim that it is harder to organize it and leads to less significant results. Moreover, the other disadvantage of the current, formal educational system is that several teachers are not prepared to the discriminative reactions that can occur in class and to respond to these in merit. To change the discriminative framework, to handle discriminative manifestations properly, certain attitudes are needed (a democratic stance, respect for human rights) and at least an interest in historical (the heterogeneity of roma people, the history of jewish people) and jurisdictional (why it is important to recognize gay partnership or what is the Declaration of Human Rights) knowledge. Furthermore, the development and improvement of practical competences that can help to respond to discriminatory frameworks and manifestations in everyday life.

In the current situation, there is a higher chance of employing experts of human rights organizations in a non-formal framework to handle discriminatory manifestations. This can set grounds to outline critical issues differently from traditional educational methods.

5 <https://www.facebook.com/avaltozashangja>

Antidiscrimination education = antiracist education?

As discriminative manifestations concerning different social groups follow a similar scheme (certain actions and behaviors are identified with the group as a whole) and they are built on the same inductive logic (to create a non-existent personality profile based on particular features and actions, than induce this profile to general features of every member of the group) ⁶ Menedék does not have a expressed antiracist educational program. However, all of our educational practices integrate antiracist sections, because the essence of antidiscrimination education is not the discrimination against a particular group, but to address the false logic of discrimination itself. All of this is important because according to our experiences, discriminatory manifestations are rarely applied to only one group, meaning that if someone has discriminatory stance against the roma for example, will most likely have racist or exclusionary views on other critical groups as well. During our educational practice, our primary aim is not to formulate any true or false propositions about some social reality. More like questioning the subjective opinion on this social reality. That is what the educational framework has to reflect and facilitate this process. There are four fundamental standpoints presented in our activity:

1. Constructivism: every person responds differently to social happenings, that is why it is not possible to give only one explanation to certain questions, however logical may they seem.
2. Participation: we aspire to give all of the young people involved in our educational practice the possibility to formulate, express, explain their own opinions and we guarantee this possibility with various methods;
3. Cooperation: Our aim is that after the questions are drawn up, the students involved be able to formulate the possible answers collectively, by including every viewpoint
4. Trust: the fundamental condition for our activities is to create a kind of atmosphere where participants can undertake sensitive opinions, issues or their involvement with ease.

Introduction of the programs

The practices and programs presented in the following are alike in a way that they were not developed by us, but are adaptations of internationally tested methods. However their implementation is unique and typical of Menedék. The next three examples all use different pedagogical instruments. All of them can be used in the formal educational system and that our trainers have their own experiences with them.

6 There are several studies about discriminatory behavior. See for example Tim Harford's book *The Logic of Life* and it's chapter called *The dangers of rational racism*.

Global education and Green Zone playroom

The ZöFi's (Green Youth) own educational practice is interpreted by the so called global education paradigm that includes the following activities:

- Education and training for development / international development training, education for solidarity
- Human rights education
- Sustainability education
- Peace education
- Intercultural learning / understanding cultures and religions
- Educating for citizenship
- Gender equality
- Population and health education
- Media education / educating to become advertisement critical, environmentally aware consumers, consumers' rights
- Environmental education, environmental awareness / animal welfare⁷

The aim of global education is to make the participants more *sensitive* to societal problems, than *prepare and motivate them* to certain actions.

We implement global education programs since 2008 in Pécs. Initially we held 90 minute workshops in high schools, then college courses (in 2010 and 2012). In 2012 we joined the Légy Pécs Jövője (Be Pécs's Future),⁸ initiative on environmental education started by the municipality of Pécs. In 2010 our complex, interactive exhibition has arrived to Pécs, called the World in the Mirror (Tükörben a Világ), that included the exhibition and an educational materials and trainings related to them.⁹

In a tender cooperation in 2013 we could create the Green Zone playroom that is a unit consisted of 14 spectacular elements.¹⁰ All of them presenting different topics. The aim of thee playroom is not to give particular answers to societal problems but to stimulate the participating young people's thinking.

The elements of the playroom:

1. *Ecological footprint-meter*, during which we measure the environmental impact related to individual consumption and compare it to the consumption of other countries;
2. "Journey to a new world" game, which is used to imagine what resources are necessary for survival if we are to move to a new world that we know little about;
3. *Global village game*, in which the world is one village with 100 inhabitant and this

7 Description of activities was based on: *Delegates of Maastricht 2002: Maastricht Declaration, a Globális nevelés – oktatócsomag iskolai és iskolán kívüli neveléséhez* című kiadvány és a *Globális nevelés – ahogy mi csináljuk*

8 <http://www.okovaros-okoregio.hu/index.php/hu/letolt/category/3-lepj?download=15:lepj-legy-pecs-jovoje-pecs-varos-kornyezeti-nevelési-szemleletformalo-oktatási-koncepcioja> .

9 www.tukorbenavilag.hu

10 <http://pecs.zofi.hu/p/zold-zona.html>

way try to think it over how many are poor, how many followers each religion have, etc. The aim of this game to make some data more understandable about the world.

4. *The way of the Cocoa*, in which we present what kind of human rights, economical, environmental issues are involved in cocoa cultivation;
5. *Giant board-game* is an exciting community game, during which one can proceed by answering questions about environmental protection and human rights;
6. *Environmental protection and human rights roulette*, during which participants obtain information on environmental and human rights issues while playing roulette;
7. *Green confessional booth*, where anybody can confess their "sins" and get penance like: "I will cycle more" or "I will talk to my racist friends about exclusion"
8. *Selective waste collection island*, during this we measure how much information one has about selective waste collection;
9. *History of objects*: where do our things come from and do we really need them?;
10. Other smaller, entertaining games like "who's laughing now?" recycled bowling and dodge-ball

In 2013 the playroom appeared on 6 locations primarily on village days, reaching thousands of people.

In 2014 the Fialatok Lendületben Program (Youth in Action Program)¹¹ is supporting the Green Zone project. Our aim is to bring the whole playroom in high schools. However we will not work with the children there but the 35 high-school students involved who will present the games. We held a two day training for the students where driven by a non-formal approach they acquired enough information to operate the playroom in the short term and developing competences important for conscious citizenship in the long term. Moreover, during "recruitment" we motivate students to organize the building of the playground in their schools, starting with negotiations with the school management, to selecting the spot for the playground and formulating media manifestations. Furthermore, we encourage them to come up with games themselves that we implement and fit into the playroom. Four high-schools, one vocational school and two dormitories have joined the initiative. 20% of the recruited students are disadvantaged. This way we implement the standpoints of integrative training.

Live library

At the beginning of the 2000s one of the SZIGET Festivals most visited non-musical program was a special library where books to be loaned were people with social prejudices against them.¹² The participating "books" could be discriminated by ethnicity (gypsy, jew, etc.) or sexual identity (LGBTQ¹³), people with disabilities (visually impaired, etc.), activists (feminists, animal rights activist, etc.), health or life management difficul-

11 <http://www.yia.hu/>

12 The idea of the live library originates from Denmark but it bloomed with the support of the European Council. Bővebben: <http://humanlibrary.org>

13 LGBTQ = Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer

ties and those who have overcome them (homeless people, sober alcoholics).¹⁴ It is important to take into consideration the given time limitations, the location and the target group. Obviously, a different catalogue is needed on a music festival and on the night of museums.

The slogans used to advertise them say a lot about the live library – Look behind the cover!; Meet your prejudices!; Opened books – Opened readers! All of them referred to the fact that for reducing prejudices one needs to have curiosity, initiative and patience. The basic assumption of the live library is that prejudices are related to the lack of or biased information and feelings connected to these (fear, contempt, anger, etc.) so to eliminate them there has to be an opportunity to get genuine information. So, if one is prejudiced about the roma people (or lesbians, or disabled) then she needs to sit down and talk to a roma who does not meet the stereotypes about the group.

Based upon the above facts, several critical notions emerge about the live library. Is this method able to reach the really prejudiced and how do we know that the interlocutor (the book) will not confirm the stereotypes? To the first question the answer is no, we cannot reach really prejudiced people with the open library. They are usually caught up on the first "line of defense", the librarians who help to organize the conversations between the live book and the loaner. But the program assumes that there are no people without prejudices (they are either not conscious or one is not preoccupied with them). Thus the program achieves its aim whoever the loaner is. About the second problem it can be said that the live library admittedly conveys a positive message. The books are pre-selected and we work with people who does not confirm the existing stereotypes. It is important to stress that with this method we do not bias actual behaviors. This is the truth about creating opportunity as do not claim that everybody is like that just that the particular book/person is like that even though she is part of the group.

In the live library a lot depends on the volume of the catalogue, namely, that what kind of books there are to choose from. There is simple solution to this problem: Involve NGOs and institutions in the program. The aim of the live library¹⁵ is also to generate dialogue and create partnership between those organizations who share a similar vision and fight for the similar cause. This way the roma organization can work together with the homeless care service, the jewish community and the foundation dealing with human rights education.

One of the results of the development of the library is that we worked out a program that can be operated in school settings. The school version of live library is consisted of 3 workshops in which the library is inserted between a preparatory and an evaluation session. The conversations are shorter in this version (20 minutes instead of 1 hour) and conducted in little groups (3-4 persons). After Budapest, live libraries programs started in the 2013/2014 academic year.

14 Live library in schools – a guide for organizers p. 7.-8. (work material)

15 R. Abargel, A. Rothemund, G. Titley, P. Wootsch: Nézz a borító mögé! Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára; Council of Europe Publishing, Budapest 2005.

“Coloring” antidiscrimination workshop

The Virtue of Humanity Foundation began to hold workshops in 2008 in the Kodály Zoltán high school in Pécs then other educational institutions in Pécs. Their method was based on the handbook of a Bruxelles based organization, the European Peer Training Organization (EPTO).¹⁶ EPTO took the practices from the Anti-Defamation League (ADL) of the A WORLD OF DIFFERENCE Institute¹⁷ and expanded them because they were originally for reducing antisemitism. The expansion was based on the assumption that the same measures can be taken against every exclusionary behavior: self-awareness, experience based learning, and by stimulating social awareness and activity. Thus, the EPTO handbook and educational program aims at the following: “emphasizing the responsibility of the individual against prejudices and discrimination, through increasing awareness and understanding by using interactive educational methods that create a respectful environment for everybody.”¹⁸

It is good to know about EPTO’s method that it was created for young people (14-25 year of age) as a contemporary educational program but it is not considered a general rule by the trainers of our foundation because their experiences confirm that the method works with much older age groups as well. Another specialty of EPTO is that is not managed in a top-down manner, but it is an international network with changing management and has a decades old quality assurance regulations.¹⁹

The idea of the educational package can be simplified: improve the individuals self-awareness, use the diversity of the group, provide time and space for more exchange of opinions, encourage activity in the group and everyday settings, all of these in a non-formal framework with the widest range of experience based learning. This is the basis of every workshop long or short and it is completed with pedagogical parts (planning the learning process, facilitating roles, etc.) during the training of the trainers.

If a key factor has to be drawn out in this trainer “philosophy” then it is primarily the equal importance of the practice/game and evaluation parts, namely that neither makes sense without the other, and secondly it is dealing with emotions because there are underlying emotional processes in prejudiced thinking. We associate values to labels and you can’t fight this with logical reasoning.

While our foundation joined the network on the spring of 2008,²⁰ there were already a dozen of active and less active EPTO peer trainer in Hungary. Previous examples have shown that it worth to create a trainer group who work together in one city because it makes it easier to organize and implement the sensitization programs. That is why we created the “Coloring” peer trainer crew²¹ and human rights education program. The

16 www.epto.org

17 <http://www.adl.org/education-outreach/anti-bias-education/c/a-world-of-difference.html>

18 EPTO Manual for Peer Trainers 9.o. (not commercially available)

19 1, The EPTO handbook is not available commercially only those who contracted with us and finished the 50 hour training can get it. 2, The 50 hour training can only be held by the permission of the board with considering the program and the membership of the training team. 3, With accomplishing the training one becomes a peer-trainer and member of the international community and can hold trainings by the handbook.

20 Eastern Twister: Training of trainers in the field of tolerance in East Europe

21 A During the greatest group size there were one senior trainer and seven peer educator.

result of this two years work is a 50 hours long basic training, several sensitization trainings for professionals working at youth welfare, social and educational fields and dozens of workshops with young people.

It is noteworthy that in the field of human rights education just as in every other field a constant professional development is necessary, the increase of methodological diversity and there are several opportunities for that, whether it is international trainings,²² or methodological issues. The pedagogical instruments of the European Council²³ or the Amnesty International²⁴ are built in our educational programs this way creating a knowledge-base that enables us to work effectively with groups of different size, backgrounds, and ages.

Afterword

We hope that the above described vividly presented a slice of what is taking place in Pécs in the field of antidiscrimination training. The aim of our paper is to present a small part of the antidiscrimination training process in Pécs and to illustrate how many different viewpoints and ways are there to work with young people, to support their development and to influence the broader systems, the living area or even society through this. We brought up methods as examples that are available in Pécs. Unfortunately we couldn't mention all our projects. There was no discussion in merit about the Screaming for Change campaign that is a project supported by the Norwegian NGO Fund against hate speech and exclusion and we also couldn't mention the Experience Commando project (Élmény Kommandó),²⁵ that "aims to bring as many community programs, games and experiences as possible to poor, disadvantaged or heavily disadvantaged children."

22 <http://yia.hu/oldal.php?szam=6> vagy <https://www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar/>

23 <http://eycb.coe.int/compass/>

24 http://www.hrea.org/index.php?base_id=104&language_id=1&erc_doc_id=511&category_id=6&category_type=3&group=

25 <https://www.facebook.com/ElmenyKommando>